

Mācībspēku atbalsta materiāls 4. nodaļai: SKOLAS KATASTROFU GATAVĪBA UN DROŠA MĀCĪBU VIDE

MĀCĪBU MODULIS 24: Individuālās izdzīvošanas prasmes katastrofas situācijā izglītības iestādē

Autors: EVA-93/ VETREADY Project Partnership

Projekta numurs: 2024-1-ES01-KA220-VET-000257287

Co-funded by
the European Union

Finansēts ar Eiropas Savienības atbalstu. Izteiktie uzskati un viedokļi ir tikai autora(-u) atbildība un neatspoguļo Eiropas Savienības vai Servicio Español para la Internacionalización de la Educación (SEPIE) oficiālo nostāju. Ne Eiropas Savienība, ne finansējuma piešķirējinstanse nav atbildīga par šeit sniegto informāciju.

Mācībspēku atbalsta materiāla pārskats

Šis izglītotāju atbalsta materiāls ir izstrādāts, lai papildinātu apmācību moduli „**Individuālās izdzīvošanas prasmes katastrofas situācijā izglītības iestādē**”, sniedzot pielāgotas metodiskas un didaktiskas vadlīnijas, lai uzlabotu tā efektīvu īstenošanu.

Tā mērķis ir palīdzēt izglītotājiem:

- izprast šī moduļa **konkrētos pedagoģiskos mērķus**
- piemērot **atbilstošas mācību stratēģijas un rīkus**, lai iesaistītu profesionālās izglītības un apmācības, profesionālās tālākizglītības un apmācības un diasporas izglītojamos
- **veicināt galvenās aktivitātes**, sekmēt pārdomas un atbalstīt zināšanu saglabāšanu
- pielāgot apmācību **dažādiem formātiem** (klātienēs, tiešsaistēs, jauktas) un dažādām apmācāmo vajadzībām
- *Piezīme: Šī moduļa apguve un tam pievienotā testa izpilde dod tiesības saņemt profesionālās kompetences pilnveides apliecinājumu.*

Mācību moduļa saturs

1. Mācību moduļa mērķis
2. Mācību moduļa sagaidāmie mācību rezultāti
3. Ievads: Kas ir individuālās izdzīvošanas prasmes katastrofu gatavības un drošas mācību vides kontekstā izglītības iestādē?
4. Galvenie jēdzieni un terminoloģija
5. Tēmas nozīmīguma izpratne
6. Kāpēc šis mācību modulis ir svarīgs?
7. Dabas katastrofas individuālo izdzīvošanas prasmju kontekstā izglītības iestādes katastrofas situācijā
8. Zemeštrīces
9. Plūdi
10. Meža ugunsgrēki
11. Tehnoloģiskās un rūpnieciskās katastrofas individuālo izdzīvošanas prasmju kontekstā izglītības iestādes katastrofas situācijā
12. Ugunsgrēki, kas izcēlušies elektrisko vai tehnisko bojājumu dēļ
13. Ķīmiskie negadījumi
14. Elektroapgādes pārtraukumi
15. Bioloģiskas un ar veselību saistītas katastrofas individuālo izdzīvošanas prasmju kontekstā izglītības iestādes katastrofas situācijā
16. Salmonellas uzliesmojums skolas ēdnīcā
17. Rotavīrusa uzliesmojums
18. Streptoderma izglītības iestādēs
19. Iedvesmojoša rīcība un paraugprakses piemēri
20. Padziļinātai izpētei

Ieteicamās mācību metodes un rīki

Mācību metode 1: simulācijas lomu spēle – “Panika gaitenī”

- Šī metode ļauj izglītojamajiem iejusties reālistiskā katastrofas situācijā izglītības iestādē, kur panika izplatās ļoti ātri. Tā palīdz trenēt individuālu lēmumu pieņemšanu masveida haosa apstākļos, stiprinot spēju saglabāt mieru, uztvert situāciju un rīkoties patstāvīgi, arī tad, ja apkārtējie reaģē nesaprātīgi.
- Piemērs pielietojumam:
Pēc slaidiem par zemestrīcēm vai ugunsgrēkiem izglītības iestādē mācībspēks organizē lomu spēli: puse grupas attēlo panikā esošus izglītojamos, kas skrien uz aizbloķētiem izejas ceļiem, savukārt izraudzītajiem izglītojamajiem jāspēj droši orientēties, nedodoties pūlim līdzī. Vingrinājums uzsver, ka panika palielina riskus (drūzmēšanās, bloķētas kāpnes), savukārt mierīga, ātra rīcība (alternatīvu izeju meklēšana, aizsardzība pret krītošiem priekšmetiem, šauru pārpildītu vietu izvairīšanās) var glābt dzīvību. Pēc tam mācībspēks ar izglītojamajiem pārrunā, kuras stratēģijas darbojās, kuras ne, un kā situācijas izpratne ietekmē izdzīvošanas iespējas.

Ieteicamās mācību metodes un rīki

Mācību metode 2: lēmumu pieņemšanas vingrinājums ar scenāriju kartītēm

- Šī metode palīdz izglītojamajiem praktizēt ātru lēmumu pieņemšanu situācijās, kurās izglītības iestādē rodas pretrunīgi signāli un haoss. Tā ir īpaši efektīva, jo katastrofu laikā bieži rodas masveida panika, un pūļa akla sekošana var būt bīstamāka par patstāvīgu rīcību. Strādājot ar scenāriju kartītēm, izglītojamie izvērtē iespējas, paredz riskus un pamato savas izdzīvošanas izvēles.
- Piemērs pielietojumam:
Pēc slaidiem par ugunsgrēkiem un ķīmiskām noplūdēm izglītības iestādē mācībspēks izdala scenāriju kartītes ar dilemmām, piemēram: “Galvenā izeja ir blokēta dūmu dēļ, taču citi dodas tieši turp. Vai sekosi pūlim vai meklēsi alternatīvu izeju?” vai “Tu sajūti gāzes smaku gaitenī — vai virzies augšup, lejup vai paliec uz vietas?”
Izglītojamajiem ātri jāizvēlas rīcība, jāpaskaidro savs pamatojums un pēc tam kopīgi jāizskata sekas. Mācībspēks izceļ tās atbildes, kas atbilst labākajām izdzīvošanas praksēm. Šī metode trenē spēju saglabāt mieru, uzticēties kritiskai domāšanai un nepakļauties aklai pūļa sekošanai reālu ārkārtas situāciju laikā.

Ieteicamās mācību metodes un rīki

Mācību metode 3: gadījuma analīze – Tili Smitas brīdinājums par cunami (2004)

- Šī metode izmanto īstus izdzīvošanas stāstus, lai parādītu, kā zināšanas, situācijas izpratne un ātra lēmumu pieņemšana glābj dzīvības. Izglītojamie analizē, kādas darbības tika veiktas, kāpēc tās bija efektīvas un kādas mācības var piemērot veselības vai katastrofu situācijās cilvēku pilnās vietās. Metode apvieno emocionālu ietekmi ar praktiskām izdzīvošanas stratēģijām, uzsverot, ka pat viens zinošs cilvēks var pasargāt daudzas citas personas.
- Piemērs pielietojumam:
Mācībspēks iepazīstina ar Tili Smitas stāstu — 11 gadus veca meitene 2004. gadā Taizemē atpazīna cunami signālus un pārliecināja vecākus un viesnīcas viesus evakuēties, izglābjot desmitiem cilvēku. Pēc īsa video vai raksta apskates izglītojamie pārrunā jautājumus, piemēram:
“Kādas zināšanas ļāva Tili rīkoties ātrāk nekā pieaugušajiem?”
“Kā simptomu/pazīmju (piemēram, saindēšanās ar pārtiku, gāzes noplūdes, atkāpies jūras ūdens) apzināšanās dod priekšrocības ārkārtas situācijās?”
“Ja tu atrastos līdzīgā, cilvēku pārpildītā vietā, kā tu pārliecinātu citus sekot tev, nevis ļauties panikai?”
Šī pārdomu diskusija veicina pārliecību, izceļ izglītības un savlaicīga brīdinājuma nozīmi un parāda, ka vecums vai statuss neierobežo spēju glābt dzīvības krīzes situācijā.

Iesaistes veicināšanas padomi

- **Sniedziet agrīnos brīdinājuma signālus kā diskusiju ierosinātājus** (piemēram, “Ko darītu, ja pagrabā sajustu sapuvušu olu smaku?” vai “Kā reaģētu, ja cilvēku pilnā koncertā pēkšņi pazustu apgaismojums?”). Tas palīdz izglītojamajiem trenēt ne tikai reakciju, bet arī pazīmju atpazīšanu.
- **Veidojiet drošu mācību vidi**, iepriekš informējot, ka var tikt apspriestas sensitīvas tēmas (piemēram, aizrīšanās, saindēšanās, masveida panika). Piedāvājiēt īsas pauzes, ja kādam tas nepieciešams, un izvairieties no nosodošiem formulējumiem (“kāpēc viņi neaizbēga?”).
- **Veiciniet savstarpējo refleksiju grupā:** ļaujiet profesionālās izglītības izglītojamajiem dalīties ar personīgiem pieredzes stāstiem (piemēram, ģibonis skolā, piedzīvots drūzmēts pasākums), savukārt profesionālās tālākizglītības pieaugušie var dalīties ar **praktiskiem, pieredzē balstītiem drošas rīcības principiem**. Diasporas izglītojamie var piedāvāt kultūru atšķirīgus ārkārtas rīcības skatījumus.
- **Izmantojiet līdzsvarotu pieeju**, apvienojot praktiskus rīkus (evakuācijas shēmas, simptomu kontrolesarakstus, lēmumu pieņemšanas plūsmas kartes) ar emocionālo iesaisti (lomu spēles, kur jāpalīdz cilvēkam, kas sabrucis, īsas diskusijas par panikas un miera reakciju). Šāda duālā pieeja motivē un iesaista visas mērķgrupas.

Pielāgošanās stratēģijas

- **Klātienes norise**

Izglītojamie rotē starp praktiskajām stacijām plašās vietās (piemēram, stadionos, tirdzniecības centros). Uzdevumi ietver drošo izeju kartēšanu, bloķētu eju simulēšanu un reakcijas uz pēkšņām medicīniskām situācijām. Mācībspēks nodrošina drukātas telpu shēmas, svilpes, lukturīšus un rekvizītus, lai vingrinājums būtu reālistisks un saistošs.

- **Tiešsaistes norise**

Izglītojamie skatās īsus video par ar pūļiem saistītām katastrofām (ugunsgrēks, elektroapgādes pārtraukums, saindēšanās ar pārtiku ēdnīcā). Darbā grupās (breakout rooms) viņi analizē brīdinājuma pazīmes, piedāvā reakcijas stratēģijas un salīdzina tās ar oficiālajām ārkārtas vadlīnijām. Sadarbību atbalsta Zoom, Padlet un Google Docs rīki, kas ļauj veidot kartes un dokumentēt risinājumus.

- **Kombinētā norise**

Apvieno klātienes praktiskos uzdevumus ar komandas darbu tiešsaistē. Klātienē izglītojamie veic ātrus evakuācijas vingrinājumus un apdraudējumu atpazīšanas uzdevumus, savukārt tiešsaistē analizē reālu katastrofu gadījumus un piedāvā alternatīvas stratēģijas. Pēc tam abas grupas salīdzina rezultātus un izstrādā drošākus, uzlabotus risinājumus, izmantojot kopīgās digitālās platformas.

Šajā modulī apgūstamās galvenās ESCO prasmes

Apgūstamā ESCO transversālā prasmju kategorija: T3.2 – Proaktīva pieeja
Galvenās attīstāmās prasmes: uzņemties atbildību, pieņemt lēmumus, izrādīt apņēmību

- **Uzņemties atbildību**
Praktizē, kad izglītojamie rīkojas kā pirmie, kas pamana briesmas (piemēram, H₂S “sapuvušu olu” smaku, dūmus gaitenī, pēkšņu elektroapgādes pārtraukumu).
Mācībspēks to uzsver, mudinot izglītojamos pārņemt iniciatīvu: dot trauksmes signālu, brīdināt citus un vadīt uz drošu vietu, negaidot norādes.
- **Pieņemt lēmumus ātri, atrodoties spiedienā**
Praktizē “Apstājies un padomā” scenārijos (piemēram, bloķētas kāpnes, ugunsgrēka dūmi, masveida panika).
Mācībspēks to izceļ, lūdzot izglītojamajiem dažu sekunžu laikā izvēlēties vienu no diviem riskantiem maršrutiem un pēc tam pamatot savu izvēli.
- **Izrādīt apņēmību/noturību**
Praktizē panikas vai pūļa turbulences simulācijās (piemēram, kad izejas ir bloķētas vai pūlis spiežas pretējā virzienā).
Mācībspēks to stiprina, vadot izglītojamos demonstrēt aizsargpozas, diagonālas kustības izklūšanai un skaidrus signālus arī stresa apstākļos.

Mācību sasniegumu vērtēšanas atbalsts – kā pārbaudīt mācību sasniegumus

Šī mācību moduļa beigās mācību dalībnieki aizpilda 10 jautājumu testu ar atbilžu variantiem, kas izstrādāts, lai novērtētu viņu izpratni par sesijā apgūtajiem galvenajiem jēdzieniem.

Papildu vērtēšanas stratēģijas:

1. **Ātrais scenāriju tests par riskiem pūlī:** izglītojamie saņem īsu apdraudējuma aprakstu (piemēram, pēkšņa saslimšana koncertā, bloķētas izejas panikas laikā). 1–2 minūšu laikā jāizvēlas drošākā rīcība un jāpamato sava izvēle. Tas pārbauda spēju ātri pieņemt lēmumus spiediena apstākļos.
2. **Apdraudējumu atpazīšanas kartēšana:** izglītojamie analizē stadionu, koncertzāli vai tirdzniecības centru attēlā, kurā paslēpti dažādi riski (piemēram, bloķēta izeja, nomesta maska, pamesta soma). Darbā grupās viņiem jāatzīmē visi apdraudējumi un jāizstrādā drošas rīcības iespējas. Tas pārbauda situācijas uztveri.

Papildus resursi

- **1. Infekcijas slimību pārvaldība skolās**
<https://www.aap.org/en/patient-care/school-health/managing-infectious-diseases-in-schools>
Praktiskas vadlīnijas par to, kā skolas var sagatavoties veselības ārkārtas situācijām, tostarp infekcijas slimību uzliesmojumiem.
- **2. UNICEF – Drošas skolas ārkārtas situācijās**
<https://www.unicef.org/education/emergencies>
Apraksta galvenās stratēģijas bērnu drošības nodrošināšanai katastrofu laikā, uzsverot izpratni, pirmo palīdzību un noturību.
- **3. CFPA-Europe — Ugunsdrošība skolās (Vadlīnija Nr. 39:2021 F)**
CFPA-E Fire Protection in Schools PDF
Šī vadlīnija nodrošina kopēju Eiropas ietvaru ugunsdrošības prasībām gan jaunās, gan esošās skolās, tostarp evakuācijas principus, būvniecības drošību un preventīvos pasākumus.

Avoti

- *Fire Protection in Schools CFPA-E Guideline No 39:2021 f. (n.d.). Copenhagen, September 2021 CFPA Europe. https://cfpa-e.eu/app/uploads/2022/05/CFPA_E_Guideline_No_39_2021_F1.pdf?utm_*
- *Inclusive education for VET. (2025, June 26). CEDEFOP. <https://www.cedefop.europa.eu/en/tools/timeline-vet-policies-europe/search/40022>*
- *Managing Infectious Diseases in Schools. (n.d.). <https://www.aap.org/en/patient-care/school-health/managing-infectious-diseases-in-schools>*
- *Mass gatherings and infectious diseases, considerations for public health authorities in the EU/EEA. (2024, June 14). European Centre for Disease Prevention and Control. <https://www.ecdc.europa.eu/en/publications-data/mass-gatherings-and-infectious-diseases-considerations-2024>*
- *Pedagogy in Education: Guide To Frameworks & Teaching Methods for 2025. (n.d.). <https://research.com/education/pedagogy-in-education>*
- *Skills & competences. (n.d.). European Skills, Competences, Qualifications and Occupations (ESCO). https://esco.ec.europa.eu/en/classification/skill_main*

PARTNERİBA

<https://ied.eu/>

<https://denizli.afad.gov.tr/>

<https://neotalentway.com/>

<https://www.eva93.lv/>

<https://ngo-nfe4y.com.ua/en>

<https://vonhope.is/>

**Lai vērtīga un iedvesmojoša mācīšanās ar VET-READY
4. nodaļu «SKOLAS KATASTROFU GATAVĪBA UN DROŠA
MĀCĪBU VIDE»**

**un 24. mācību moduli «Individuālās izdzīvošanas
prasmes katastrofas situācijā izglītības iestādē»!**

SEKO MUMS

<https://vetready.eu/>